

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Ludvíka Davida, soudkyně zpravodajky Kateřiny Šimáčkové a soudce Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatele **R. B.**, zastoupeného JUDr. Jiřím Matijaševičem, advokátem se sídlem Kpt. Vajdy 3046/2, Ostrava - Zábřeh, proti postupu Okresního soudu v Ústí nad Orlicí spočívajícímu v neumožnění nahlédnout do spisu sp. zn. 2 T 217/2014, za účasti **Okresního soudu v Ústí nad Orlicí** jako účastníka řízení, takto:

- I. Postupem Okresního soudu v Ústí nad Orlicí spočívajícím v neumožnění nahlédnout do spisu sp. zn. 2 T 217/2014 bylo porušeno základní právo stěžovatele na obhajobu dle čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Okresnímu soudu v Ústí nad Orlicí se zakazuje pokračovat v porušování práv stěžovatele.**

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. Stěžovatel byl v roce 2015 odsouzen za spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy k trestu obecně prospěšných prací. Tento trest nevykonal celý, a jeho zbývající část byla proto přeměněna na nepodmíněný trest odnětí svobody. Stěžovatel do výkonu trestu odnětí svobody nenastoupil a orgánům činným v trestním řízení se jej ani přes opakované snahy (včetně vydání evropského zatýkacího rozkazu a žádosti o provedení opatření nezbytných pro vyžádání osoby z cizího státu) dosud nepodařilo vypátrat a do výkonu trestu dodat. V roce 2021 stěžovatel prostřednictvím svého obhájce požádal o nahlédnutí do příslušného trestního spisu vedeného pod sp. zn. 2 T 217/2014, což mu nebylo umožněno.

2. Poprvé stěžovatelův obhájce požádal o nahlédnutí do spisu dopisem ze dne 12. 2. 2021, jehož přílohou byla plná moc od stěžovatele. Když se substitut obhájce v březnu dostavil k soudu nahlédnout do spisu, z pokynu soudce JUDr. Miroslava Trávníčka mu to nebylo umožněno (ačkoli do jiného trestního spisu stěžovatele vedeného u téhož soudu nahlédnout mohl). Soudce vyjádřil pochyby o pravosti doložené plné moci a žádal o předložení plné moci s úředně ověřeným podpisem stěžovatele. Stěžovatelův obhájce opětovně požádal o nahlédnutí do spisu dopisem ze dne 26. 5. 2021, k němuž připojil plnou moc s notářsky ověřeným podpisem stěžovatele. Pravost ověření podpisu stěžovatele na této plné moci si soudce zkontroloval také u příslušné notářky. Naposledy stěžovatelův obhájce o nahlédnutí do spisu žádal dopisem ze dne 4. 6. 2021. Následně obdržel vyrozumění ze dne 16. 6. 2021, v němž mu soudce sdělil, že nahlédnutí do spisu neumožní.

3. V uvedeném vyrozumění soudce nejprve poukázal na to, že obhájce neuvedl důvod, který by nezbytně vyžadoval nahlížení do spisu v pravomocně skončené věci stěžovatele, u níž ani Ministerstvo spravedlnosti na základě podnětu stěžovatele nepodalo stížnost pro porušení zákona. Odmítnutí nahlédnout do spisu pak soudce odůvodnil zejména tím, že stěžovatel nevyhověl výzvě k nástupu pravomocně uloženého trestu odnětí svobody a „s největší pravděpodobností uprchl, aby se výkonu trestu vyhnul a mařil tím trestní řízení“, čímž se dopouští dalšího trestného činu. Za „ryze absurdní“ označil soudce situaci, kdy si mezinárodně hledaná osoba nechá v České republice ověřit svůj podpis plné moci, aby mohla skrze obhájce nahlédnout do trestního spisu, v němž jsou prováděny úkony vedoucí k jejímu zadržení. Zpřístupnění údajů ze spisu by dle přesvědčení soudce ztížilo dopadení stěžovatele a realizaci soudního rozhodnutí. Soudce uznal, že právo být seznamován s výsledky řízení patří k právům obžalovaných a odsouzených. Nicméně v případě stěžovatele dospěl k závěru, že „zájem společnosti na řádném výkonu soudních rozhodnutí“ převáží nad individuálním zájmem stěžovatele, který před výkonem trestu uprchl a „podáním bezobsažného zmocnění“ svému obhájci „chce nahlédnutím do trestního spisu s největší pravděpodobností tento stav nadále udržovat“. Tento přístup je podle soudce „poněkud cynický“ a „v rozporu s právem, zdravým rozumem a zájmem společnosti na řádném výkonu trestního řízení v tomto státu“.

II. Argumentace účastníků

4. Stěžovatel tvrdí, že napadený postup soudu představuje tzv. jiný zásah orgánu veřejné moci, kterým bylo porušeno jeho právo na obhajobu podle čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a dále čl. 2 odst. 3 a odst. 4 Ústavy a čl. 2 odst. 2 a odst. 3 Listiny.

5. Stěžovatel v ústavní stížnosti označil napadený postup soudu za zcela svévolný a s odkazem na judikaturu Ústavního soudu namítá, že právo nahlížet do spisu v trestním řízení je nedílnou součástí práva obviněného na obhajobu. Stěžovatel rovněž poukazuje na právní úpravu práva na obhajobu obsaženou v trestním řádu. Právo nahlížet do spisu může být podle stěžovatele prolomeno pouze v přípravném řízení podle § 65 odst. 2 trestního řádu, přičemž odmítnout nahlížení do spisu může jedině státní zástupce nebo policejní orgán, nikoli soudce. Ačkoli trestní řád umožňuje přezkum rozhodnutí spočívajícího v omezení práva nahlížet do spisu, stěžovatel má za to, že tento přezkum se vztahuje výlučně na přípravné řízení. Proto stěžovatel neměl jinou možnost, než se obrátit na Ústavní soud s ústavní stížností.

6. Okresní soud v Ústí nad Orlicí ve svém vyjádření odkázal na stanovisko sdělené obhájci stěžovatele ve vyrozumění ze dne 16. 6. 2021. Dodal, že považuje za „ryze absurdní“, že chce do spisu nahlížet odsouzený, který nenastoupil k výkonu trestu odnětí svobody a skrývá se před orgány činnými v trestním řízení. To lze přirovnat například k situaci, kdy bude chtít do trestního spisu nahlédnout odsouzený, který uprchl z výkonu trestu a zdržuje se na neznámém místě. Podle soudu je přiměřené, aby právo odsouzeného nahlížet do spisu bylo omezeno ve jménu naplnění zájmu společnosti na tom, aby pravomocná rozhodnutí byla vykonána. Vyjádření okresního soudu nepřineslo pro rozhodování Ústavního soudu nic nového, a tudíž stěžovateli nebylo zasláno k replice.

7. Ústavní soud se dále seznámil se soudním spisem Okresního soudu v Ústí nad Orlicí vedeným pod sp. zn. 2 T 217/2014.

III. Hodnocení Ústavního soudu

A. Procesní předpoklady meritorního přezkumu

8. Ústavní soud nejprve posoudil splnění podmínek řízení. Shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný a stěžovatel je právně zastoupen v souladu s požadavky zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

9. Podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu je ústavní stížnost nepřipustná, jestliže stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje. Ústavní soud se ve své rozhodovací činnosti dosud nezabýval ústavní stížností odsouzeného, kterému soud neumožnil nahlédnout do spisu. Ani judikatura k přípustnosti ústavní stížnosti v podobných věcech týkajících se nahlížení do spisu není zcela ustálená. V některých případech Ústavní soud za účinný opravný prostředek považoval podání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu dle § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích (viz usnesení sp. zn. II. ÚS 1901/10 ze dne 5. 5. 2011, usnesení sp. zn. II. ÚS 1724/10 ze dne 12. 8. 2010), jindy přistoupil ke kvazimeritornímu přezkumu ústavní stížnosti, aniž by vyžadoval předchozí využití tohoto (nebo jiného) institutu (viz usnesení sp. zn. IV. ÚS 2952/19 ze dne 18. 2. 2020, usnesení sp. zn. IV. ÚS 562/03 ze dne 3. 12. 2003). Vždy navíc šlo o rozhodnutí pouze ve formě usnesení o odmítnutí ústavní stížnosti.

10. Z dosavadní judikatury Ústavního soudu tedy jednoznačně nevyplývá, zda stěžovatel postupoval z pohledu přípustnosti ústavní stížnosti správně, když neumožnění nahlédnout do spisu napadl rovnou u Ústavního soudu. Ústavní soud považuje za nutné se v nynějším nálezu k této otázce blíže vyjádřit, aby do budoucna stěžovatelé v podobných případech věděli, jaké procesní prostředky mají před podáním ústavní stížnosti vyčerpat.

11. Za účinný opravný prostředek v situaci, kdy odsouzenému není umožněno nahlížení do spisu, Ústavní soud považuje návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu dle § 174a zákona o soudech a soudcích. Ústavní soud se tak přiklonil k přístupu, který dříve zvolil ve výše citovaných usneseních sp. zn. II. ÚS 1901/10 a sp. zn. II. ÚS 1724/10.

12. Vyčerpání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu dle § 174a zákona o soudech a soudcích Ústavní soud běžně vyžaduje jako nezbytnou podmínku přípustnosti ústavní stížnosti proti průtahům v řízení [viz např. nález sp. zn. IV. ÚS 180/04 ze dne 17. 8. 2004 (N 112/34 SbNU 157); usnesení sp. zn. IV. ÚS 259/04 ze dne 26. 8. 2004; usnesení sp. zn. II. ÚS 32/06 ze dne 28. 3. 2006]. Ústavní soud si je vědom toho, že neumožnění nahlédnout do spisu nepředstavuje typický případ průtahů v řízení, na které § 174a zákona o soudech a soudcích míří. Do určité míry se však takový postup soudu dá k nečinnosti a průtahům v řízení připodobnit, protože brání odsouzenému v nahlédnutí do spisu, aniž by bylo vydáno rozhodnutí napadnutelné jiným

opravným prostředkem. V takové situaci žádná jiná možnost obrany než podání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu nepřipadá v úvahu. S ohledem na subsidiaritu ústavní stížnosti, která má být až krajním prostředkem ochrany práv, se pak jeví jako vhodné, aby měly obecné soudy v případech nezákonného odepření nahlížení do spisu nejdříve možnost samy zjednat nápravu, i když nebylo vydáno žádné rozhodnutí. K tomu může dobře sloužit právě návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu, o němž rozhoduje soud nejbližší vyššího stupně. V neposlední řadě je využití tohoto institutu výhodnější také pro stěžovatele, protože se díky krátkým lhůtám na rozhodnutí stanoveným v § 174a zákona o soudech a soudcích mohou nápravy domoci rychleji a efektivněji, než kdyby postupovali bez dalšího cestou ústavní stížnosti.

13. **Ústavní soud bude proto v budoucnu ústavní stížnosti napadající postup obecných soudů spočívající v tom, že odsouzenému nebylo umožněno nahlédnout do spisu, považovat za přípustné až po vyčerpání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu dle § 174a zákona o soudech a soudcích.** Jelikož však tato otázka nebyla doposud v judikatuře Ústavního soudu jednoznačně a jednotně řešena, trvání na splnění podmínky předchozího podání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu by v nynější věci stěžovatele bylo zásahem do přístupu k Ústavnímu soudu dle předvídatelných pravidel. Stěžovatelovu stížnost tedy nelze odmítnout jako nepřípustnou pro nevyčerpání všech procesních prostředků k ochraně jeho práva.

14. Z těchto důvodů Ústavní soud ústavní stížnost stěžovatele neodmítl a přistoupil k meritornímu přezkumu napadeného postupu.

B. Meritorní přezkum

a. Obecné principy

15. Ústavní soud přezkoumal napadený postup okresního soudu a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

16. Ústavní soud ve své judikatuře dlouhodobě zdůrazňuje význam práva na obhajobu zaručeného čl. 40 odst. 3 Listiny, který stanoví, že obviněný má právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Právo na obhajobu je rovněž upraveno v mezinárodních dokumentech zabývajících se základními právy a svobodami, zejména v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Podle čl. 6 odst. 3 písm. b) a c) Úmluvy má každý, kdo je obviněn z trestného činu, mj. právo na přiměřený čas a možnost k přípravě své obhajoby a právo obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru. Takto vymezené právo na obhajobu je jedním z nejdůležitějších základních práv osob, proti nimž se vede trestní řízení, a směřuje k dosažení spravedlivého rozhodnutí vydaného nejen v zájmu trestně stíhané osoby, ale nepochybně také v zájmu demokratického právního státu, založeného na úctě k právům a svobodám člověka a občana [viz např. nález sp. zn. Pl. ÚS 7/09 ze dne 4. 5. 2010 (N 102/57 SbNU 315; 226/2010 Sb.), bod 21; nález sp. zn. IV. ÚS 202/05 ze dne 12. 7. 2006 (N 134/42 SbNU 75), bod 18]. Ústavní soud dále považuje právo na obhajobu spolu s presumpcí nevinoty (čl. 40 odst. 2 Listiny) za základní podmínky spravedlivého procesu (čl. 36 odst. 1 Listiny), které se promítají i do trestního řádu jakožto stěžejního

procesního předpisu upravujícího trestní řízení [srov. např. již nález sp. zn. III. ÚS 83/96 ze dne 25. 9. 1996 (N 87/6 SbNU 123; 293/1996 Sb.); či nález sp. zn. I. ÚS 848/16 ze dne 13. 9. 2016 (N 174/82 SbNU 693), bod 19].

17. Právo na obhajobu se pochopitelně nejintenzivněji projevuje v hlavním líčení, kdy se rozhoduje o nejdůležitějších meritorních otázkách trestního řízení (tj. o vině a trestu). Vztahuje se však také na všechny ostatní fáze trestního řízení a zcela se nevyčerpává ani vydáním odsuzujícího rozsudku. Ústavní soud již v minulosti v některých případech shledal, že bylo mimo hlavní líčení zasaženo do práva na obhajobu pravomocně odsouzených stěžovatelů, a to například v kontextu řízení o podmíněném propuštění [nález sp. zn. III. ÚS 1542/09 ze dne 23. 9. 2010 (N 201/58 SbNU 787); nález sp. zn. II. ÚS 464/20 ze dne 1. 6. 2020], řízení o stížnosti pro porušení zákona [nález sp. zn. IV. ÚS 202/05 ze dne 12. 7. 2006 (N 134/42 SbNU 75)] či rozhodování o splnění podmínek amnestie [nález sp. zn. Pl. ÚS 36/17 ze dne 19. 6. 2018 (N 113/89 SbNU 687)]. Není tedy vyloučeno, aby se právo na obhajobu příležitostně způsobem uplatnilo i ve vykonávacím řízení, které tvoří závěrečnou část trestního řízení.

18. Jednou ze složek práva na obhajobu dle čl. 40 odst. 3 Listiny je právo nahlížet do spisu [nález sp. zn. IV. ÚS 472/2000 ze dne 23. 1. 2001 (N 15/21 SbNU 107); nález sp. zn. II. ÚS 1540/11 ze dne 20. 2. 2013 (N 32/68 SbNU 343); či usnesení sp. zn. I. ÚS 54/05 ze dne 26. 7. 2005 (U 17/38 SbNU 535)]. Nahlížení do spisu současně představuje neoddelitelný prvek trestního řízení v podmínkách právního státu z hlediska obecných požadavků transparentnosti, veřejnosti a možností hájit svá práva před případnými zásahy [nález sp. zn. III. ÚS 1956/13 ze dne 6. 3. 2014 (N 28/72 SbNU 325), bod 20]. Rovněž Evropský soud pro lidská práva považuje přístup ke spisu za projev práva na obhajobu úzce spjatého s obecnějším právem na spravedlivý proces a principem rovnosti zbraní (srov. např. rozhodnutí ve věcech Foucher proti Francii ze dne 18. 3. 1997 č. 22209/93, Öcalan proti Turecku ze dne 12. 5. 2005 č. 46221/99, Moiseyev proti Rusku ze dne 9. 10. 2008 č. 62936/00, Beraru proti Rumunsku ze dne 18. 3. 2014 č. 40107/04).

19. Meze základního práva na obhajobu a z něj vycházejícího práva nahlížet do spisu mohou být v souladu s čl. 4 odst. 2 Listiny upraveny pouze zákonem. Také trestní řád v rámci vymezení základních zásad trestního řízení výslovně zdůrazňuje, že do základních práv a svobod lze zasáhnout jen na základě zákona (§ 2 odst. 4 trestního řádu). Podmínky nahlížení do spisů v trestním řízení jsou na zákonné úrovni konkrétně upraveny v § 65 trestního řádu.

20. Ustanovení § 65 odst. 1 trestního řádu zejména stanoví, že obviněný, poškozený a zúčastněná osoba, jejich obhájci a zmocněnci mají právo nahlížet do spisů, s výjimkou protokolu o hlasování a osobních údajů utajeného svědka, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí. Jiné osoby tak mohou činit se souhlasem předsedy senátu a v přípravném řízení se souhlasem státního zástupce nebo policejního orgánu, jen pokud je toho třeba k uplatnění jejich práv. Podle § 65 odst. 2 trestního řádu může tato práva v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán ze závažných důvodů odepřít. Závažnost důvodů, ze kterých tato práva odepřel policejní orgán, je na žádost osoby, již se odepření týká, státní zástupce povinen urychleně přezkoumat. Tato práva nelze odepřít obviněnému a obhájci, jakmile byli upozorněni na možnost prostudovat spisy, a při sjednávání dohody o vině a trestu. V § 65 odst. 5 a 6 trestního řádu jsou dále vyjmenovány údaje a informace, které při nahlížení do spisů

nemají být zpřístupněny (např. utajované informace dle zvláštního zákona či údaje, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti).

21. Ačkoli § 65 trestního řádu hovoří o obviněném, tento pojem je třeba vykládat ve spojení s § 12 odst. 7 trestního řádu, podle něhož se obviněným rozumí též obžalovaný a odsouzený, pokud z povahy věci nevyplývá něco jiného. Ústavní soud neshledává důvod, proč by se právní úprava nahlížení obviněného do spisu neměla vztahovat i na odsouzeného. Právo nahlížet do spisu dle § 65 trestního řádu zabezpečuje obviněnému a jeho obhájci přístup k informacím, které v jeho věci mají k dispozici orgány činné v trestním řízení a které obviněný potřebuje především k přípravě své obhajoby, včetně případného uplatnění dostupných opravných prostředků. Obdobný účel plní nahlížení do spisu i u odsouzeného, pro něhož může být znalost obsahu spisu nezbytná k efektivnímu využití mimořádných opravných prostředků. Nedávalo by tedy smysl, aby pro odsouzeného platila jiná pravidla nahlížení do spisu než pro obviněného. V takovém případě by se navíc odsouzený, kterého se trestní řízení a v něm vedený spis bytostně týkají, ocitl dokonce v horším postavení než poškozený a zúčastněná osoba, protože by musel být zařazen pouze mezi jiné osoby, u nichž je (na rozdíl od obviněného) přístup ke spisu podmíněn prokázáním konkrétního právního zájmu a souhlasem příslušného orgánu. Ustanovení § 65 trestního řádu je tudíž třeba ústavně konformně vykládat tak, že pod pojem obviněný spadá také odsouzený.

22. Ustanovení § 65 trestního řádu dále výslovně počítá s tím, že za určitých podmínek lze právo nahlížet do spisu obviněnému odepřít. Podle zákona se tak ovšem může stát pouze v přípravném řízení, v němž může o odepření nahlížení do spisu ze závažných důvodů rozhodnout státní zástupce nebo policejní orgán (§ 65 odst. 2 trestního řádu). Tento postup již dříve Ústavní soud označil za předpokládanou možnost omezení práva nahlížet do spisů v počátcích vyšetřování, kdy nelze často zabezpečit ochranu důkazních pramenů před jejich poškozením a zničením nebo před jinými aktivitami sledujícími cíl mařit vyšetřování [viz např. nález sp. zn. III. ÚS 239/04 ze dne 17. 6. 2004 (N 80/33 SbNU 273); nález sp. zn. II. ÚS 336/06 ze dne 28. 3. 2007 (N 56/44 SbNU 719)]. Naopak pro pozdější fáze trestního řízení zákon žádnou možnost odepřít obviněnému či odsouzenému nahlížení do spisu nezná. Judikaturou přitom není možno vytvářet nové podmínky omezující výkon základního práva [srov. nález sp. zn. I. ÚS 3930/14 ze dne 16. 6. 2015 (N 115/77 SbNU 685), bod 39].

23. Lze tedy shrnout, že **právo nahlížet do spisu, jakožto složka ústavně zaručeného práva na obhajobu, společně s ostatními zárukami spravedlivého procesu nenáleží pouze obviněnému, ale také odsouzenému. Toto právo odsouzeného tak lze omezit pouze na základě zákona, a to konkrétně za podmínek stanovených v § 65 trestního řádu. Judikatura přitom nemůže dotvářet další podmínky zásahu do práva na obhajobu bez výslovné zákonné úpravy.**

b. Aplikace na případ stěžovatele

24. V případě stěžovatele okresní soud nahlédnutí do spisu neumožnil kvůli tomu, že žádost o nahlížení do spisu nebyla zdůvodněna a že se stěžovatel vyhýbá výkonu trestu odnětí svobody, přičemž nahlédnutí do spisu by mu mohlo pomoci tento stav udržovat. Ani jeden z těchto důvodů ve světle § 65 trestního řádu neobstojí.

25. Jak vyplývá z výše uvedeného, ustanovení § 65 trestního řádu podmiňuje nahlížení do spisu prokázáním právního zájmu jen u jiných osob než u obviněného (příp. odsouzeného), poškozeného a zúčastněné osoby, jejich obhájců a zmocněnců. Odsouzený má naopak právo nahlížet do spisu, aniž by musel dokládat důvody, proč si tak přeje učinit. Je proto irrelevantní, zda žádost stěžovatele obhájce obsahovala bližší zdůvodnění, či nikoli.

26. Zákon dále dovoluje ze závažných důvodů odepřít obviněnému nahlížení do spisu, avšak pouze v přípravném řízení. Obdobný postup proti odsouzenému ve vykonávacím řízení zákonný podklad nemá. Jestliže okresní soud přesto neumožnil stěžovateli (prostřednictvím jeho obhájce) do předmětného spisu nahlédnout, jednal v rozporu s § 65 trestního řádu, čímž zároveň porušil stěžovatelovo ústavně zaručené právo na obhajobu dle čl. 40 odst. 3 Listiny.

27. Na uvedeném závěru nemůže nic změnit ani to, že stěžovatel nenastoupil k výkonu trestu odnětí svobody a skrývá se před orgány činnými v trestním řízení. Ačkoli přístup soudce okresního soudu, vedený obavami o naplnění pravomocného odsuzujícího rozsudku, může být pochopitelný, nemá oporu v relevantní ústavní a zákonné právní úpravě. Zákonodárce komplexně upravil podmínky nahlížení do spisu včetně možných omezení toho, kdo a v jakém rozsahu má ke spisu přístup. Soud se od těchto pravidel, zvláště v trestním právu, nemůže svévolně odchýlit a nad rámec zákona vytvářet další omezení zasahující do základních práv odsouzeného.

28. V projednávaném případě lze soudci okresního soudu přisvědčit v tom, že je s podivem, že stěžovatel se zjevně pohybuje na území České republiky, kde osobně navštěvuje obhájce a notáře za účelem podpisu plných mocí, a přesto se jej nedaří dopadnout. Nicméně není namístě, aby soudce tuto situaci v rozporu se zákonem řešil prostřednictvím odepření nahlížení do spisu. Vypátrat stěžovatele a zajistit, aby nastoupil do výkonu trestu odnětí svobody, je primárně prací policejních orgánů, nikoli soudce. Následkem stěžovatelova jednání pak může být trestní stíhání za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání [§ 337 odst. 1 písm. g) trestního zákoníku], avšak vzhledem k zásadě presumpce nevinny nelze závěry o spáchání tohoto trestného činu předjímat, jak to činí soudce okresního soudu ve vyrozumění zasláném obhájci stěžovatele.

29. Pro úplnost Ústavní soud dodává, že právo stěžovatele nahlížet do spisu není bezbřehé, neboť některé dokumenty (např. protokol o hlasování) a údaje (např. utajované informace dle zvláštního zákona) vyjmenované v § 65 trestního řádu mu nemusí být při nahlížení zpřístupněny. Ústavní soud ve své judikatuře rovněž upozornil na to, že právo nahlížet do spisu dle § 65 trestního řádu se nevztahuje na materiály, které jsou pouhými vnitřními pomůckami a pracovními materiály orgánů činných v trestním řízení [viz usnesení sp. zn. I. ÚS 54/05 ze dne 26. 7. 2005 (U 17/38 SbNU 535)]. Je tak na okresním soudu, aby posoudil, zda některé části stěžovatelova spisu spadají pod uvedené výjimky, a případně učinil opatření k jejich ochraně.

30. Ústavní soud shrnuje, že **odepře-li soud odsouzenému v rozporu s § 65 trestního řádu právo nahlédnout do spisu, poruší tím právo odsouzeného na obhajobu dle čl. 40 odst. 3 Listiny. Mimo přípravné řízení přitom zákon neumožňuje odepřít**

nahlížení do spisu ani z důvodu, že odsouzený nenastoupil k výkonu pravomocně uloženého trestu odnětí svobody a skrývá se před orgány činnými v trestním řízení.

31. Jelikož okresní soud bez zákonného důvodu odepřel stěžovateli (prostřednictvím jeho obhájce) přístup do spisu, porušil stěžovatelovo právo nahlížet do spisu, které je součástí ústavně zaručeného práva na obhajobu dle čl. 40 odst. 3 Listiny.

C. Závěr

32. Z výše uvedených důvodů dospěl Ústavní soud k závěru, že napadeným postupem okresního soudu bylo porušeno základní právo stěžovatele garantované čl. 40 odst. 3 Listiny. Ústavní soud proto podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. b) tohoto zákona zakázal okresnímu soudu pokračovat v porušování práv stěžovatele. To znamená, že okresní soud musí stěžovateli (prostřednictvím jeho obhájce) bezodkladně umožnit nahlédnout do spisu vedeného pod sp. zn. 2 T 217/2014.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 8. listopadu 2021

Ludvík David
předseda senátu